

Türk Denizcilik Tarihinin Öğretiminde Tarihsel Romanların Kullanımının Tarihsel Düşünme Becerisine Etkisinin İncelenmesi: Bir Eylem Araştırması

The Investigation of the Effects of the Use of Historical Novels on Historical Reasoning While Weaching Turkish Novel History: an Action Research

Şevketcan YASA*
Akif PAMUK**

Öz

Bu araştırmada öğrencilerin tarihsel düşünme becerisini geliştirebilmek adına tarihsel romanlar ile tarih öğretimi çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı Türk denizcilik tarihinin öğretiminde tarihsel romanların kullanımı ile ilgili bir ders sürecinin planlanması, uygulanması, uygulamanın verimliliğinin, tarih öğretiminde kullanılabilirliğinin ve öğrencilerin görüşlerinin tespit edilmesidir. Bu çerçevede kapsamında 10. ve 11. sınıf tarih derslerinde Türk denizcilik tarihinin öğretimi temel alınarak tarihsel romanlarla tarih öğretimi süreci tasarlanmıştır. Uygulama sürecinde ilk derste araştırmacı tarafından hazırlanan çalışma yapıtları sınıf içerisinde etkileşimli bir ortam oluşturularak doldurulmuş ve çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. İkinci derste öğrencilerle birlikte odak grup görüşmesi yapılmış, öğrencilerin çalışma ile ilgili düşünceleri alınmış ve bu düşünceler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Çalışmanın bitiminde çalışmaya katılan bazı öğrenciler ile mülakatlar yapılmış, mülakatlar da ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Araştırma, İstanbul ili, Tuzla ilçesinde bulunan özel bir okulda yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 23 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma nitel bir araştırma olup eylem araştırması modeline uygundur. Bu kapsamda; çalışma yapıtları, mülakat, odak grup görüşmesi ve ses kayıt cihazı aracılığı ile veriler toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Çalışma yapıtları tarih dersi kapsamında 10. ve 11. sınıf seviyelerinden öğrencilere toplam dört ders saatinde uygulanmıştır. Çalışma yapıtlarında 10. sınıflar için Halikarnas Balıkçısı'nın Turgut Reis adlı tarihsel romanı kullanılmıştır. 11. sınıflar için ise Halikarnas Balıkçısı'nın Uluç

* Öğretmen, Koç Okulu, E-posta: Sevketcany@koc.k12.tr, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-3907-8038>

** Yrd. Doç. Dr., Akif Pamuk, Marmara Üniversitesi, Tarih Öğretmenliği Bölümü,
E-posta: akifpamuk@marmara.edu.tr, Orcid ID: <https://orcid.org/0000-0002-8147-611X>

Reis adlı tarihsel romanı kullanılmıştır. 23 öğrenci ile gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri ve mülakatlardan elde edilen bulgular şöyledir: Öğrenciler tarihsel romanlar ile tarih öğretimi sürecini eğlenceli ve zevkli bulmuşlardır. Çalışmada kendilerini ifade edebildiklerini, farklı bakış açıları geliştirebildiklerini ve bu sayede Türk denizcilik tarihine dair yeni bilgiler edinebildiklerini ifade etmişlerdir. Çalışmanın amacı ile öğrencilerin görüşlerinin örtüştüğü söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Tarihsel roman, Türk denizcilik tarihi, eylem araştırması, tarihsel düşünme.

Abstract

This research designed a history teaching activity which involves the use of historical novels in order to enhance the historical thinking skills of students. The purpose of the research is to design and implement a lesson plan which includes the use of historical novels, check the efficiency of such a lesson plan in history education and understand the viewpoint of the research group of high school students. Regarding this purpose, a lesson plan focusing on naval history has been prepared for high school sophomores and juniors. During the implementation process' first lesson, worksheets prepared by the researcher were filled in an interactive class environment and various activities on naval history were completed. In the second lesson, focus groups were formed with students and the students' responses were recorded with a sound recorder. At the end of the implementation process, some students were also invited in one-on-one viva voce interviews, which were also recorded. The research was conducted in a private school situated in the Tuzla province of Istanbul and included 23 students. The research is classified as a qualitative research and data were collected in the form of worksheets, interview recordings and focus group recordings, which were all processed in the form of constative and content analysis. The worksheets were distributed to the high school sophomores and juniors in a course of 4 teaching hours and while the author The Fisherman of Halicarnassus' "Turgut Reis" novel was used for the sophomores, the author's "Uluc Reis" novel was used for the juniors. The focus group meetings and interviews conducted with the research group of 23 people yielded the following results; the students found history education more enjoyable with the help of historical novels and indicated that they became able to express themselves, develop new points of view, hence acquired brand new information about the Turkish naval history. In a nutshell, it can be said that the purpose of the research is in line with the feedback of the research group.

Keywords: Historical novels, Turkish naval history, action research, historical thinking.

Giriş

Tarih yani insanın geçmişi ile bugünkü varlığı arasındaki kaçınılmaz etkileşim, yüzyıllar boyunca değişik yöntem ve sınıflama alışkanlıkları ile ele alınmıştır. Aristo, tarihi "tek tek olaylardan söz etmesi ve ilkeler türetmemesi" nedeniyle şiirin altında bir yere koyarken, İbn-i Haldun tarihin, "incelemek, düşünmek, araştırmak ve varlığın sebep ve illetlerini dikkatle anlamak ve olayların vuku ve cereyanının sebep ve tertibini inceleyip bilmeye" yaradığı için varlığın anlamını soruşturan bilimler içinde olma itibarını hak ettiğini söyler (Safran, 2014, s.21-22). Tarih, geçmişten günümüze değişimlerin ve dönüşümlerin tüm dinamiklerini içinde barındıran bir disiplindir. İnsan ve insanın geçmişi arasındaki etkileşimden doğmuştur.

Tarih öğretiminin hedeflenen amaçlara ulaşabilmesi için gerek yurt dışında gerekse yurt içinde birbirinden farklı yeni yaklaşımlar geliştirilmeye çalışılmaktadır. Bu yeni yaklaşımlarla “tarih öğretimi öğrenciler için nasıl daha verimli bir hale getirilebilir?” sorusuna cevap aranmaktadır. 1980’li yıllardan itibaren, özellikle İngiltere’de, tarihin doğasının öğrenciler tarafından anlaşılması ve tarihin öğrenciler için anlamlı hale getirilebilmesi için yeni bir aracın varlığı üzerine tartışılmıştır. Tarih eğitimcileri tarafından tartışılan ve gündeme getirilen bu yeni araç ile; sadece öğrencilerin tarihsel olaylarla aralarında anlamlı bağlar kurarak tarihin anlaşılması amacına hizmet etmenin dışında, tarih programlarını hazırlayanlar ve tarih öğretmenleri için de yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Tarih programı yapanların ve bunu uygulayan tarih öğretmenlerinin en büyük sorunlarından bir tanesi neyin öğrencilere öğretileceği ile ilgilidir. Bu konuyla alakalı olarak tarih eğitimcileri bazı temel sorular sormuştur. Bu sorular şunlardır: Tarihte yaşanmış her şeyi öğretmeli miyiz? Binlerce yıllık insan tarihi içerisinde hangi olaylar öğretilmeye ve bilinmeye değerdir? Eğer her şeyi öğretmek mümkün değilse tarihi olaylar ve şahsiyetler arasından bilinmeye değer olanlara nasıl karar vereceğiz, nasıl bir eleme sistemi geliştireceğiz? soruları üzerinde yoğunlaşmışlardır (Er Tuna, 2014). Buradan hareketle tarih öğretimi ile ilgili tartışmaların öncelikli olarak, tarihin sınırlandırılıp sınırlandırılmayacağı ile ilgili olduğu ve bu bağlamda tarih öğretimi gelişim sürecinin ortaya çıkmaya başladığı ifade edilebilir. Tarih öğretiminin gelişim aşamasının ilkinde temelde yer alan bu sorular ve bu sorulara verilen yanıtlar oluşturmaktadır.

Tarih eğitimcileri tarafından sorulan bu sorulara cevap aranmaya başlanmış ve hem öğrenciler için hem de öğretmenler için gerekli olan şeyin tarihte yaşanmış “önemli” olaylar ve şahsiyetlerin belirlenerek, bunların önemleri üzerinde durulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Böylelikle aslında var olan fakat yeni keşfedilen “tarihsel önem” tarih eğitimcileri için çok faydalı ve kullanışlı bir araç olarak belirlenerek kullanılmaya başlanmıştır. Yurt dışında özellikle, İngiltere, Amerika ve Kanada gibi ülkeler tarihsel önemi ikinci dereceden yapısal bir kavram ve araç olarak, her kademedeki tarih ders programlarında ve öğretim programlarında merkeze alarak kullanılmaktadır (Er Tuna, 2014). Bu bağlamda tarih öğretiminin amaçlarının derinlemesine bir inceleme süzgecinden geçirilmesi gerektiği söylenebilir. Nitekim tarih öğretiminin amaçları özelde öğrencilere kazandırılması istenen becerileri ve genel olarak tarih eğitimi anlayışını da açığa çıkaracaktır.

“Gerçek tarihsel düşünme” öğrencileri tarihsel uslamlama, tarihsel hikayeleri dinleme ve okuma, sebep ve sonuçları arasındaki ilişkiyi düşünme, yaşlı kişilerle mülakatlar, belge, fotoğraf, tarihsel gazeteler, müze ve tarihi mekanlarda bulunan geçmişten her türlü kalıntıların analizi, kendi tarih şeridini ve hikayesini oluşturmasını gerekli görür (Dilek ve Alabaş, 2014). Bu bağlamda tarih öğretiminde aktif öğrenmenin ve tarihsel düşünmenin öneminin ortaya çıktığı söylenebilir.

Türkiye’de son yıllarda yapılan müfredat yenileme çalışmaları kapsamında, ilköğretim sosyal bilgiler ve ortaöğretim tarih öğretim programlarında sosyokültürel tarih konularına önceki programlara kıyasla daha fazla yer ayrıldığı ve kadın tarihine yönelik kimi kazanım ve açılımlara yer verildiği görülmektedir. Bu açılımlardan da yola çıkarak tarih öğretmenleri, derslerinde geçmişin kadın aktörlerine yer verme ve kimi tarihsel olayları kadın bakış açısından yorumlama yönünde özel bir çaba gösterebilirler. Tüm bunlara ilaveten tarihsel bilginin yanı sıra yöntem

olarak tarih becerilerinin kazandırılması ve bu doğrultudaki etkinlik örnekleri sözü edilen yeni öğretim programlarının kapsamına alınmıştır. Bu haliyle yenilenen öğretim programları buraya kadar sözü edilen çağcıl tarih öğretimi yaklaşımlarıyla geniş ölçüde uyum içindedir (Dilek, 2014). Müfredat yenileme çalışmaları ile birlikte tarih öğretiminin çağdaş bir perspektif kazandığını ve bu doğrultuda tarih öğretimi için tasarlanan çeşitli yöntemlerin ve uygulamaların öğrencilerin yararına olduğu söylenebilir. Çağcıl tarih öğretimi yaklaşımlarından bir tanesi tarih derslerinde edebi ürünlerin kullanılmasıdır. Bu edebi ürünlerden bir tanesi de tarihsel romanlardır.

“Yazarı tarafından gözlenmemiş bir devri, tarihi hakikatlere sadık kalarak anlatan romanlara tarihi roman adı verilir.” (Tural’dan akt. Aşlar, 2014, s.519). Tarihsel roman konusunu hem toplumdan hem de bireyden alabileceği gibi sanatsal çizgisini bozmadan genel olarak tarihsel bir dönemi ya da tarihsel dönemden bir kesiti anlatmaktadır. Tarihsel roman bünyesinde hem edebi unsurları hem de tarihi unsurları bir arada barındırmaktadır.

Tarihçi ve sanatçının tarihî bir olayı işlemesi farklıdır. Tarihi bir eseri, tıpatıp tarihteki bir olaya benzemedi diye eleştirmek yersizdir. Bir tarihî olay için “kesinlikle böyle” demek mümkün değildir. Olaylara bakış ve olayların yorumu, tarihçiler için bile tek olmayacağına göre, sanatçının yorumu da değişik olacaktır. Konusunu, malzemesini tarihten almış edebi eserlerde, tarihilik prensibinin bozulması sonucunda oluşan geçmişi idealize, tarihi tahrife sebep olur. Geçmiş idealize ve tarihi tahrip ile tarihin hakikatleri unutulmuş arka plana atılması, bağışlanamayacak pek çok hatalara sebebiyet verebilir. Tarihin mantığı dışında olay ve kişileri işlemek de bir eseri tarihten uzaklaştırır. Tarihi eserlerde konu, malzeme tarihî dönemlerle ilgili gibiyse de, bu eserler yazıldığı devrin sorunlarını ele alırlar. Tarihi olay sadece bir paravandır. Tarihilik ve çağdaşlık bu eserlerde birbiriyle örtüşür. Günün sorunlarına dikkat çekme, onlara çözüm yolları arama, halkı, yöneticileri uyarma görevini de üstlenirler. Yoksa geçmişte olan bir olayın bugüne taşınmasının anlamı olamaz. Büyük sanat eserlerinde tarih ve çağdaşlığın birbiriyle iç içe olduğu görülmektedir (Buttanrı, 2009). Tarih ve edebiyat ilişkisi içerisinde önemli olan hususlardan biri de tarihçi ve sanatçı arasındaki ilişkidir. Tarihçiler ve sanatçılar, tarihi olayları işlemeleri bakımından birbirlerinden ayrılır. Tarihçi ve sanatçı ilişkisi kapsamında eserlerdeki tarihilik ve çağdaşlık unsurları da oldukça önemlidir.

Tarih ve edebiyatın ortak bir ürünü olarak ortaya çıkan tarihi romanlar, üstlendiği toplum mühendisliği misyonu ile tarihi bilgileri, belgelere boğulmuş kasvetli bir anlatımdan kurtararak okura sunma gayretinin ve geçmişi edebi açıdan yeniden inşa etme çabasının bir ürünüdür. Çocukların ve gençlerin kendi yaş seviyelerine hitap edebilecek, dil ve anlatım bakımından kolay anlaşılabilir nitelikte kendi tarihlerinde mevcut olayları aktaran bu tür eserlerin sayıca artırılarak bu boşluğun doldurulması gerekir. Bu aşamadan sonra çocukların ders ortamında tarih programına uygun romanlar tespit etme ve seçme imkanı doğabilir. Ülkemizde tarihi roman sayısı arttıkça çocukların, konu, ortam, tarz, tema, dönem, mekan, olay ve karakter gibi seçme kriterlerine uygun eser bulma şansı da artacaktır. Bu bağlamda tarihi romanların, yer, zaman, kişi ve olay unsurlarıyla bağlantılı olarak barındırdığı tarihsel bilgilerden okuyucuyu faydalandırmayı, gençlere tarihi sevdirmeyi ve yaşanan/ hal zamanı ile geçmiş zaman arasında bir kıyaslama yaptırmayı hedef edindiği, bu nedenle tarih öğretimine büyük katkısı olduğu görülmektedir (Erol, 2012). Derslerde

kullanılacak tarihsel romanların seçimi titiz bir çalışmanın ardından yapılmalıdır. Bu çalışma yapılırken; seçilen tarihsel romanların sınıf seviyelerine ve öğrencilerin yaşlarına uygunluğuna bakılmalı aynı zamanda işlenecek olan konu ile uyumuna da dikkat edilmelidir.

Tarihsel roman XIX. yy. başında, Napolyon'un yenilgiye uğradığı dönemde ortaya çıkmıştır. Walter Scott'un romanı *Waverley* 1814'te yayımlanmıştır (Lukacs, 2008). Walter Scott'un *Waverley* adlı romanı edebiyat bilimciler tarafından ilk tarihsel roman olarak kabul görmektedir. Walter Scott 19. yüzyılda tarihsel romancılığı başlatan isimdir.

Walter Scott'un modern tarihsel romancılıkta atmış olduğu ilk adımdan günümüze doğru geldiğinde her ülkenin kendine özgü yapı ve geleneklerinin tarihsel romanı şekillendirdiği söylenebilir. Tarihsel romanın ortaya çıkışında dönem Avrupası'nda meydana gelen siyasi, sosyal ve ekonomik olayların etkisi oldukça fazladır. Fransız Devrimi, Napolyon Savaşları ve ulusçuluk akımı, toplumun katmanlarına sirayet etmiş ve bu önemli olaylar tarihsel romanın ortaya çıkışını da etkilemiştir.

Tüm Avrupada meydana gelen bu olaylar, insan varlığının ve bilincinin bu değişimleri Walter Scott'ta tarihsel romanın ortaya çıkışının iktisadi ve ideolojik temellerini yaratıyor. Tüm bu akımların Scott için anlaşılır hale gelmesinin nedenlerini biyografisine dayanarak göstermenin hiçbir önemi yoktur; bütün bunlar tarihsel romanın oluşumunun tarihine hiçbir şey ilave etmez. Çünkü Scott, derinlikleri özellikle sanatsal yaratılarında ifade bulan büyük yazarlar arasına dahildir. Bu öyle bir derinliktir ki sıklıkla kendileri bile anlamazlar, zira bu derinlik şahsi görüşleriyle ve önyargılarıyla yaptıkları savaşta, materyale sahiden gerçekçi anlamda hakim olunması sırasında oluşur. Scott tarzı tarihsel roman, XVIII. yüzyılın büyük gerçekçi toplumsal romanının doğrudan devamıdır. Scott'un buna ilişkin –teorik olarak genellikle çok da yoğun değil – teorik çalışmaları bu edebiyatı yoğun ve esaslı şekilde araştırdığının belirtisidir. Yaratıcı faaliyeti ise diğerlerine göre tamamen yeni bir olgudur. Büyük çağdaşları bu yeni şeyi açık şekilde fark etmişlerdi (Lukacs, 2008). Tarihsel romancılık birdenbire ortaya çıkmış değildir, dönem Avrupası'nı etkileyen bir dizi olay sonucu ortaya çıkmıştır. Toplumun tüm katmanlarında kendini gösteren değişimin ve dönüşümün geniş izlekleri, tarihsel romancılığın yeni bir tür olarak doğmasına yol açmıştır. Tarihsel romancılığın ortaya çıkışının toplumsal boyutunu yadsımamak gerekmektedir.

Tarihi hikâye ve romanın edebi ve sanatsal nitelikte olması beklenir ama evvela, insani ve ahlaki bir değer taşıması önemlidir. Kahramanlar arasındaki ilişkilerin, söz ve diyalogların okuyucu üzerinde nefret, kin ve husumet duygusunu uyandırmayacak biçimde geliştirilmesi, okuyucunun örnek tutum ve davranışlar edinmesinde katkı sunacaktır. Eser, fiziksel güce karşı cesaretin, cehaletin kötülüğüne karşı bilginin, ön yargının yıkıcılığına karşı araştırıp gerçeği öğrenmenin önemini kavratacak bir duyuş ve düşünüş biçimini öngörür. Gençlerde yurt, millet ve insan sevgisi; adalet, dayanışma ve paylaşma duygusu uyandırır. Tarihte yaşanmış olay ve olumsuzluklardan okuyucunun ders çıkarmasını hedefler; ötekileştirme yerine kardeşlik ve yakınlaşma ruhu kenetlenmiş sağlıklı ve müreffeh bir toplum oluşturma özlemini hissettirir. Anlaşmazlıkların savaşla değil barışla çözüleceği fikrini öne çıkaran tarihi roman ve hikâye, okuyucuya insanların inanmak ve çalışmakla her türlü engeli aşabileceği yolunda bir güven duygusu aşılar (Erol, 2012).

Tarihsel romanların pek çok eğitsel işlevi bulunmaktadır. Öğrencilere insani değerlerin aşılması ve öğrencilerde barış bilincinin gelişmesinde tarihsel romanların katkısı büyüktür.

Bütün bu bilgilerden hareketle; tarih derslerinin öğrencilerin ilgi düzeylerini artırabilen, onların enerjilerini ve meraklarını üst seviyelerde tutabilen ve öğrencilerin çeşitli beceri ve yeteneklerini ortaya çıkarabilen bir yapıda oluşturulması gerektiği ifade edilebilir. Bu oluşum süreci içerisinde de tarihsel romanlarla tarih öğretimi alternatif bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Araştırmanın temel problem cümlesi: “Türk denizcilik tarihinin öğretiminde tarihsel romanların kullanımının tarihsel düşünme becerisine etkisi nedir?” olarak belirlenmiştir.

Yöntem

Araştırma nitel bir çalışma olup eylem araştırmasına uygundur. Eylem araştırması, katılımcıların üzerinde çalışılan durumla ilgili derinlemesine yaptığı kritik ve pratik deneyimlerine dayanmaktadır. Ayrıca araştırmalara ve eyleme rehber olacak teori geliştirmeyi amaçlamaktadır (Köklü'den akt. Tezcan, Ada ve Baysal, 2016). Bu kapsamda ilgili model doğrultusunda değerlendirildiğinde araştırmanın; 10. ve 11. sınıf tarih dersleri kapsamında Türk denizcilik tarihinin öğretiminde tarihsel romanların kullanımı ile ilgili bir ders süreci tasarlamaya, ders sürecinde araştırmaya katılan öğrencilerin bizzat görüşlerini almaya yönelik olduğu ifade edilebilir.

Çalışma grubunu, İstanbul ili Tuzla ilçesinde özel bir okulda 2016-2017 eğitim ve öğretim yılı ikinci döneminde 10. sınıfa devam eden 16 öğrenci ile 11. sınıfa devam eden 7 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrenci ürünleri incelenirken 10. sınıf öğrencilerini ifade etmek için 10Ö; 11. sınıf öğrencilerini ifade etmek için 11Ö numaralandırması yapılmıştır.

Tablo 1

10. Sınıf Seviyesindeki Katılımcıların Cinsiyete ve Sınıfa Göre Dağılımı

Cinsiyet Sınıf Mevcudu Sınıf Seviyesi		
Kız	3	10
Erkek	13	10
Toplam	16	

Tablo 2

11. Sınıf Seviyesindeki Katılımcıların Cinsiyete ve Sınıfa Göre Dağılımı

Cinsiyet Sınıf Mevcudu Sınıf Seviyesi		
Kız	1	11
Erkek	6	11
Toplam	7	

Veri toplama araçları

Bu çalışmada veri toplamak amacıyla “çalışma yaprakları” tasarlanmış ve kullanılmıştır. Aynı zamanda çalışmaya katılan öğrenciler ile “görüşme” ve “odak grup görüşmesi” yapılmış ve veriler toplanmıştır.

Çalışma yaprakları

Araştırmacı tarafından hazırlanan çalışma yaprakları temelde öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirebilmek ve ölçebilmek maksadı ile hazırlanmıştır.

Çalışmaya temel teşkil eden Halikarnas Balıkcısı'nın “Turgut Reis” ve “Uluç Reis” adlı tarihsel romanlarından metinler alınmış ve çalışma yapraklarına konulmuştur. Tarihsel romanlardan alınan bu metinler üzerine öğrencilere sorular sorulmuş, öğrencilerden soruları cevaplamaları istenmiştir. Çalışma yaprakları; çizim yapma, mektup yazma, gazete manşeti hazırlama gibi etkinlikleri de içermekte; öğrencilerin tarih dersi kapsamında ve çalışmanın amacına uygun olarak farklı yeteneklerini ortaya çıkarmalarını sağlamaya imkan verecek şekilde oluşturulmuştur.

Çalışma yaprakları boyunca öğrencilere; “mini sözlük” ve “bilgi kutusu” başlıkları altında önemli bilgiler verilmiştir. Öğrencilerin bazı denizcilik terimlerini ilk kez duyuyor olabilecekleri var sayılarak; bu terimlerin çalışma boyunca zihinlerine daha iyi yerleşebilmesini sağlamak amacıyla çalışma yapraklarına dikkat çekici bilgiler yerleştirilmiştir. Çalışma yaprakları görseller, haritalar, tablolar ve geometrik şekiller ile dikkat çekici hale getirilmeye çalışılmıştır.

Görüşme

Görüşme, araştırmaya katılan bireylerin belli bir konuda duygu ve düşüncelerini anlatma etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Görüşmenin temel amacı bireyin iç dünyasına girerek onun bakış açısını anlamaya çalışmaktır. Görüşme yoluyla araştırılan konu hakkında bireyin deneyimleri, tutumları, düşünceleri, niyetleri, yorumları, zihinsel algıları ve tepkileri gibi gözlenemeyen bilgilere ulaşılması umut edilir. Yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak grup görüşmesi şeklinde farklı görüşme teknikleri vardır (Yıldırım ve Şimşek; Sönmez ve G. Alacapınar'dan akt. Karataş, 2015, s.71). Uygulama süreci sona erdikten sonra uygulamaya katılan bazı öğrenciler ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler dersin bitiminin ardından okul ortamı içerisinde gerçekleştirilmiş ve her bir görüşme ses kayıt cihazı aracılığı ile kayıt altına alınmıştır.

Odak grup görüşmesi

Herhangi bir çalışmada, çeşitli bakış açılarına ulaşmak ve ortaya çıkan örüntü ve desenin güvenilirliğini artırmak için bir dizi farklı odak mülakatları yapılır (Patton, 2014, s.385). Odak grup görüşmeleri, son yıllarda eylem araştırmalarında sıklıkla kullanılan bir veri toplama tekniğidir. Odak grup görüşmelerinin temel çıkış noktası, sosyal psikoloji ve iletişim teorileridir. Pazar araştırmalarında da sıklıkla kullanılan bu yöntem, sosyal bilimlerde başlangıç araştırması niteliğindeki çalışmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Sosyal bilimlerde birbir görüşmeler ve anketler ile birlikte kullanılsa da bu yöntem, aslında en sistematik veri toplama yöntemlerinden

biridir. Odak grup görüşmelerinden elde edilen detaylı veriler, birebir görüşmeler ve anketler için sağlam bir temel oluşturmaktadır (Kitzinger'dan akt. Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011, s.97). Araştırmanın amacı ve tüm bu süreç göz önünde bulundurularak hem 10. sınıf hem de 11. sınıf seviyesindeki öğrenciler ile ikinci ders saatlerinde odak grup görüşmesi yapılmış ve yapılan görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Odak grup görüşmesi araştırmacı tarafından yürütülmüş, her öğrencinin fikrini içtenlikle ve rahatlıkla söyleyebilmesi adına gerekli telkinlerde bulunulmuş ve sınıf ortamı buna göre düzenlenmiştir.

Verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması

Öğrencilerin tarihsel kavrama ile tarihsel analiz ve yorum becerisini ortaya çıkarmaya yönelik hazırlanan sorulara verilen öğrenci cevapları, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 10. ve 11. sınıf Tarih Öğretim Programlarında "Tarihsel Kavrama" ve "Tarihsel Analiz ve Yorum" becerisine yönelik belirlemiş olduğu kriterler göz önüne alınarak analiz edilmiştir.

Öğrencilerin tarihsel imgelem becerilerinin gelişip gelişmediğini değerlendirebilmek maksadı ile çalışma sayfalarında bu amaca yönelik bazı etkinlikler yapılmıştır. Öğrenci ürünleri, Fines (2002)'in "durağan imgelem" ve "süreğen imgelem" kategorileri göz önünde bulundurularak analiz edilmiştir. Aynı zamanda veriler Dilek (2009)'in tarihsel imgelem üzerine yapmış olduğu çalışmasında belirlemiş olduğu işlem basamaklarının bazıları göz önünde bulundurularak analiz edilmiştir. Bu basamaklar şunlardır:

- S- Tarihsel imgelem becerilerini işe koşma
- Tarihsel bağlama uygunluk ve anakronizm
- Tarihsel imgeleme sürecinde ön bilgilerin ve deneyimlerin rolü.

Bu basamaklara ek olarak araştırmacı tarafından çalışmanın amacına ve alt probleme uygun olarak şu basamak belirlenmiştir:

- S- Çalışmanın yönergelerini eksiksiz yerine getirme.

Nitel araştırmanın veri analizi sürecinde araştırmanın doğasından ve yapısından kaynaklanabilecek zorlama, aşırı ve eksik yorumlamaların önüne geçebilmek ve çalışmanın güvenilirlik ve geçerliliğini artırabilmek adına Fines'in ve Dilek'in öne sürdüğü yaklaşım dikkate alınmış ve bu yaklaşımların elverdiği ölçüde veriler analiz edilmiştir.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen verilerin analizine, bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

Çalışma bulgularında öncelikle öğrencilerin çalışma sayfalarında kendilerine yöneltilen sorulara vermiş oldukları yanıtlar analiz edilmiştir. Öğrencilerin yanıtları; "tarihsel kavrama", "tarihsel analiz ve yorum" ve "tarihsel imgelem" becerileri kapsamında değerlendirilmiştir.

Çalışmanın bitiminde öğrenciler ile odak grup görüşmesi ve mülakatlar yapılmıştır. Öğrencilerden; tarihsel romanlar ile tarih öğretimi sürecini ve klasik tarih derslerini karşılaştırmaları istenmiştir.

Öğrencilere, “Klasik tarih dersleri ile tarihsel romanlarla tarih öğretimi arasındaki farklar nelerdir?” sorusu sorulmuş ve verilen cevaplar tablo haline getirilip incelenmiştir.

Tablo 3

Öğrencilerin Klasik Tarih Dersleri İle Tarihsel Romanlarla Tarih Öğretimi Hakkındaki Karşılaştırmalı Görüşleri

Tarihsel romanlarla işlemek daha iyi	11Ö6, 11Ö4	2
Gerçek kaynaklarla işlenmeli	11Ö1	1
Tarihsel romanlarla işlemek mümkün	11Ö2	1
Tarihsel romanlar daha eğlenceli	10Ö2, 10Ö5	2
Tarihsel romanlar daha akılda kalıcı	10Ö3	1

Araştırma sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin tarihsel romanlar ile tarih öğretim süreci ile ilgili olumlu düşünceler geliştirdikleri görülmektedir. Öğrenciler genel olarak, tarihsel romanlarla tarih dersi işlemenin klasik tarih derslerine göre daha iyi, eğlenceli ve akılda kalıcı olduğunu düşünmektedir. Bir öğrenci tarih derslerinin gerçek kaynaklarla işlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Öğrencilere, “Ne sıklıkla tarihsel roman okursunuz?” sorusu sorulmuş ve verilen cevaplar tablo haline getirilip incelenmiştir.

Tablo 4

Öğrencilerin Tarihsel Roman Okumak Konusundaki Görüşleri

Tarihsel roman okumak gerekir	11Ö1, 10Ö4	2
Tarihsel roman okurum	11Ö6	1
Yakın tarih hakkındaki romanları okurum	11Ö7	1
Derste okurum	10Ö7, 10Ö13	2
Ödev olarak verilmezse okurum	10Ö13	1
Osmanlı tarihi dışında okurum	10Ö3	1

Araştırma sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde öğrencilerin tarihsel roman okumak konusunda genel olarak olumlu düşünceler geliştirdikleri söylenebilir. Öğrenci görüşlerine bakıldığında, tarihsel romanların ödev olarak verilmesini tercih etmeyen öğrenciler bulunmaktadır. Bununla birlikte Osmanlı tarihine karşı negatif tutumu olan bir öğrenci bulunmaktadır. Ve de yakın tarihe karşı ilgisi olduğunu belirten bir öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin tarih derslerinde ilgi alanlarına yönelik tarihsel romanlar okumayı tercih ettiği genellemesi yapılabilir.

Araştırma sonunda öğrencilerin tarihsel kurgu ile tarihsel gerçeklik arasındaki farkı doğru algılayıp algılayamadıklarını ölçebilmek amacı ile bazı sorular sorulmuş ve verilen öğrenci cevapları doğrultusunda bazı sonuçlara varılmıştır.

Tablo 5

Tarihsel Kurgu İle Tarihsel Bilgi Arasındaki Benzerliklerin Ve Farklılıkların Algılanışı

Tarihsel metin nesnel, roman metni öznel	10Ö1, 10Ö2, 10Ö4, 10Ö7, 10Ö8, 10Ö9,	9
Tarihsel kurguda gereksiz bilgiler vardır ama daha eğlencelidir	10Ö10, 10Ö11, 10Ö14	1
Tarihsel romanların tarihsel bilgiden farkı olay örgüsü içermesidir	10Ö3	1
	10Ö4	5
Tarihsel kurgu daha ayrıntılıdır	10Ö5, 10Ö6, 10Ö9, 10Ö10, 10Ö15	2
Tarihsel kurgu hikayeleştirir	10Ö5, 10Ö6	2
Tarihsel kurgu daha hoştur	10Ö6, 10Ö12	1
Tarihsel gerçeklikte olaylar doğrudan okura aktarılır	10Ö13	2
Tarihsel kurgu gerçekten uzaktır	10Ö11, 10Ö15	

Yanıtlara bakıldığında öğrencilerin büyük bir kısmı tarihsel bilgiyi nesnel, tarihsel kurguyu ise öznel bulmuştur. 10Ö7 soruya şu şekilde yanıt vermiştir:

S“Tarihsel kurguda öznel ifadeler, olayların anlatımında kullanılan mecaz cümleler ve duygular baskındır. Tarihsel gerçeklikte ise olaylar sonuç odaklı ve olabildiğince nesnel anlatılmıştır. Benzerlik olarak da, ikisi de arka plan olarak aynı olayı anlatmışlardır.”

10Ö11 ise soruya şu şekilde yanıt vermiştir:

S“Tarihsel kurgu detaylara daha çok yer vermiş ve okuyucuya anlatılanları gözünde canlandırmasını sağlamaya çalışmıştır. Bu kurgunun dili daha subjektif tarihsel gerçeklik ise daha yüzeysel bilgilere yer vermiştir. Çünkü dilini objektif tutmaya çalışmıştır.”

10Ö6 ise tarihsel bilgi ve tarihsel kurgu arasındaki benzerlik ve farklılıkları şöyle değerlendirmiştir:

S“Tarihsel kurgu daha hikayesel ve okuması rahat. Tarihsel gerçeklikten daha uzun olmasına rağmen okuması daha hoş. Tarihsel gerçeklik bilgiye hemen ulaşmak için daha kullanışlı ama yine de ben kurguyu tercih ederim.”

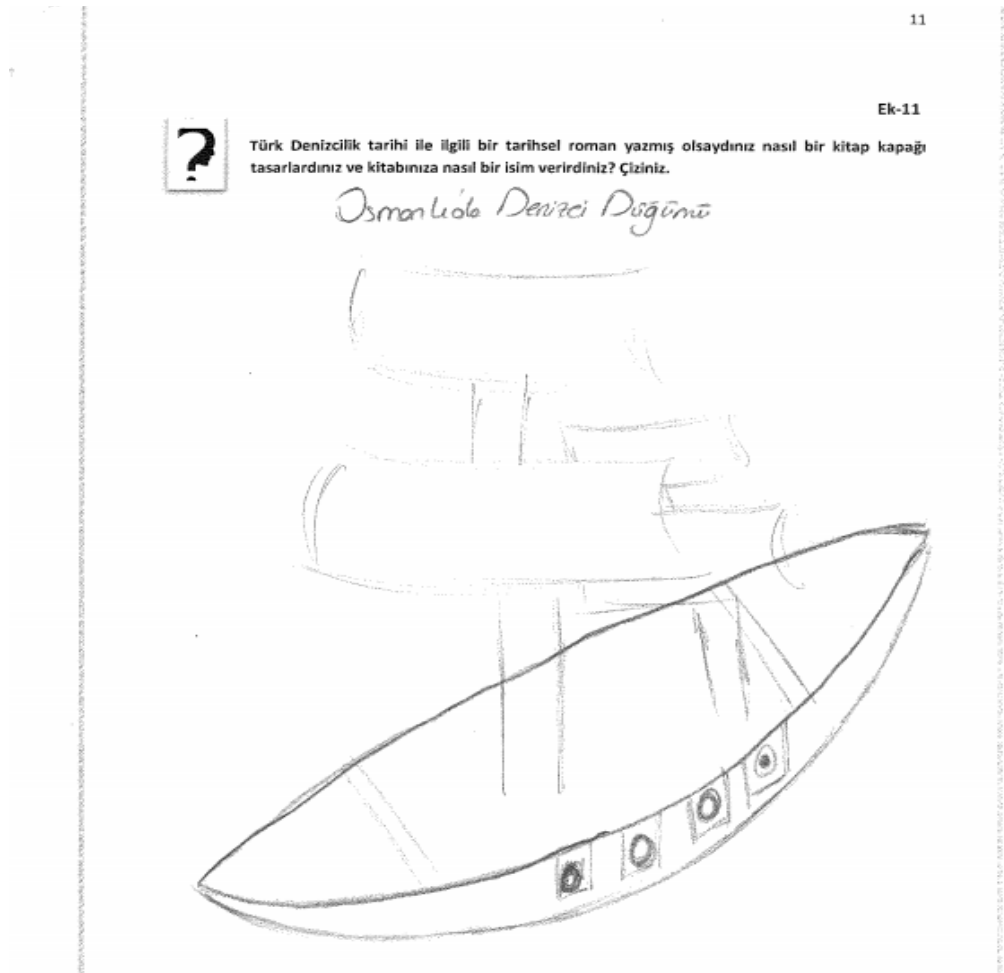
10Ö6 tarihsel kurguyu tarihsel bilgiye tercih etmektedir, bununla birlikte tarihsel kurgu ve tarihsel bilgi arasındaki bağlantıyı çeşitli yönlerden analiz etmiş ve tarihsel bilginin daha kullanışlı olduğuna kanaat getirmiştir. 10Ö11 ise soruya şu şekilde yanıt vermiştir:

“Romanlarda tarihsel bir olay daha çok karakterleri kahramanlaştırmaya yönelik betimlemelere yer verilirken, tarihsel bilgide olabildiğince nesnel bir anlatımla olayın geneline değinilir.”

10Ö11 tarihsel bilginin nesnel olduğuna değinmiş, tarihsel romanların ise karakterleri kahramanlaştırmaya yönelik bir işlevinin olduğunu dile getirmiş, soruya iki bağlamda yanıt vermiştir.

Tüm yanıtlar değerlendirildiğinde öğrencilerin hepsinin tarihsel kurgu ile tarihsel bilgiyi karşılaştırabildikleri görülmektedir. Bu karşılaştırmayı yapabilecekleri enformasyona ve anlamaya da yapılan çalışma sayesinde sahip oldukları net bir şekilde ifade edilebilir. Öğrencilerin tarihsel benzerlik ve farklılıkları belirleyerek farklı düşünceleri karşılaştırabildikleri görülmektedir. Aynı zamanda öğrencilerin tarihsel kanıt temelli ve tamamen bilgiye dayalı hipotezlerle desteklenmeden öne sürülen görüşleri ayırt edebildikleri de ifade edilebilir. Öğrencilerin bu soruya vermiş oldukları yanıtlar kapsamında tarihsel analiz ve yorum becerisini kazandıkları söylenebilir.

Çalışma yapraklarında öğrencilerin tarihsel imgeleme süreçlerini ortaya çıkarabilmek ve işe koşabilmek adına çeşitli etkinlikler gerçekleştirilmiştir. Bunlar: “Tarihsel Roman Kapağı Tasarlama”, “Tarihsel Gazete Manşeti Oluşturma” ve “Tarihsel Roman Paragrafı Yazma” isimli etkinliklerdir. Bu doğrultuda tarihsel roman kapağı tasarlama çalışmasında bir öğrenci ürünü süregelen imgelem ve bir öğrenci ürünü de durağan imgelem kategorisinde değerlendirilmiştir.

11Ö1'in tasarlamış olduğu roman kapağına bakıldığında yönergeleri eksiksiz olarak yerine getirmiş olduğu görülmektedir. Kitabına bir isim vermiş ve bir tarihsel roman kapağı çizmiştir. 11Ö1 kitabına "Osmanlı'da Denizci Düğümü" ismini vermiştir. Kitabının isminin tarihsel bağlama uygun olduğu görülmektedir. Kitap kapağı için bir yelkenli çizmiştir. Çiziminin de tarihsel bağlama uygun olduğu görülmektedir. Denizcilikte kullanılan ve denizcilere özgü olarak bilinen denizci düğümü şeması ile Osmanlı Devleti şemasını birleştirmiştir. Aynı zamanda 11Ö1'in tarihsel imgeleme sürecinde ön bilgilerini ve deneyimlerini de işe koştugu görülmektedir. Denizci düğümü 11Ö1'in ön bilgilerini ve deneyimlerini yansıtan bir ayrıntıdır. 11Ö1'in tasarlamış olduğu kitap kapağının "süreğen imgelem" özellikleri taşıdığı söylenebilir.

10Ö5'in tasarlamış olduğu tarihsel roman kapağına bakıldığında yönergeleri eksiksiz olarak yerine getirdiği görülmektedir. Kitabına bir isim vermiş ve bir kitap kapağı çizmiştir. Kitap kapağına bir yelkenli çizmiş ve bir de Türk bayrağı yerleştirmiştir. Türk bayrağının ve yelkenlinin

tarihsel bağlama uygun olduğu söylenebilir. Fakat 10Ö5'in kitabına vermiş olduğu isim "Türk Denizcilik Tarihi" öğrencilere yöneltilen sorunun içinde de geçmektedir. Bakıldığında "Türk Denizcilik Tarihi" bir tarihsel romandan ziyade bir tarih kitabı gibi görünmektedir. 10Ö5'in tarihsel imgeleme sürecinde ön bilgilerini ve deneyimlerini işe koşmadığı görülmektedir. 10Ö5'in tasarlamış olduğu kitap kapağının "durağan imgelem" özellikleri taşıdığı söylenebilir.

Çalışma sürecinde öğrencilerden, Avrupalı bakış açısı ile Turgut Reis hakkında bir tarihsel gazete manşeti hazırlamaları ve gazetelerine bir tarih vermeleri istenmiştir. Çalışma yapıları boyunca öğrencilere bazı denizcilik terimleri öğretilmiştir. Öğrencilerden gazete manşeti hazırlama çalışması sırasında kendilerine verilen denizcilik terimlerini kullanmaları istenmiştir. Bu doğrultuda tarihsel gazete manşeti hazırlama çalışmasında bir öğrenci ürünü süregelen imgelem ve bir öğrenci ürünü de durağan imgelem kategorisinde değerlendirilmiştir.

8

 Aşağıda verilen kelimelerin en az bir tanesini kullanarak, Avrupalı bakış açısı ile Turgut Reis hakkında bir gazete manşeti yazınız. Ve gazete manşetinize bir tarih veriniz.

Kadirga Kasara Salya Etmek
Yalpa Usturmaça
Kibtek
Palamar

SINYOR TURGUT'UN KADIRGALARI..
PALERMO'DA DEHŞET
SACIYORI

Venedik Gazetesi 02.10.1541

10Ö3'ün tarihsel gazete manşeti hazırlama çalışmasına bakıldığında çalışmanın yönergelerini eksiksiz bir şekilde yerine getirdiği görülmektedir. Çalışmada verilen ve en az bir tanesinin

kullanılmasının istendiği denizcilik terimlerinden biri olan “kadırğa” terimini kullanmıştır. Bunun dışında gazetesine bir tarih de vermiştir. Vermiş olduğu tarih Turgut Reis’in yaşadığı bir döneme denk gelmektedir ve tarihsel bağlama uygundur. 10Ö3’ün tarihsel imgeleme sürecinde ön bilgilerini ve deneyimlerini işe koştuğu görülmektedir. 10Ö3, çalışma boyunca ismi geçmeyen Palermo kentini manşetinde kullanmıştır. Avrupalıların kullandığı bir unvan olan “sinyor” sözcüğünü de ön bilgileri ve deneyimleri yardımı ile kullandığı görülmektedir. 10Ö3’ün hazırlamış olduğu manşetin “süreçten imgelem” özellikleri taşıdığı söylenebilir.

8

 Aşağıda verilen kelimelerin en az bir tanesini kullanarak, Avrupalı bakış açısı ile Turgut Reis hakkında bir gazete manşeti yazınız. Ve gazete manşetinize bir tarih veriniz.

Kadırğa Kasara Salya Etmek
Yalpa Usturmaça
Köstek
Palamar

22.06.1538
Turgut Komutan ve Kadırgalarının
Akdenizde Tehlikeli İlerleyişi

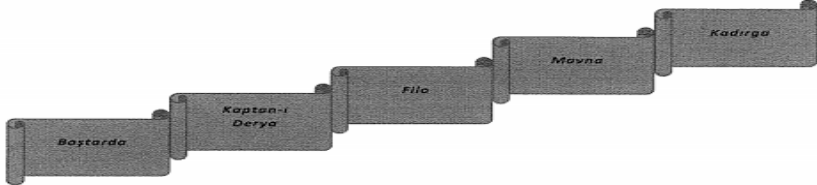
10Ö5’in hazırlamış olduğu tarihsel gazete manşetine bakıldığında yönergeleri eksiksiz olarak yerine getirdiği görülmektedir. Çalışmada verilen ve en az bir tanesinin kullanılmasının istendiği denizcilik terimlerinden biri olan “kadırğa” terimini kullanmıştır. Gazete manşetine bir tarih vermiştir. Vermiş olduğu tarih Preveze Deniz Savaşı’nın tarihidir. 10Ö5 Turgut Reis için Turgut Komutan demektir ve bunu Avrupalı bakış açısı ile dile getirmiştir. Komutan, dönemin denizcileri için kullanılan bir unvan değildir. Bu bakımdan 10Ö5’in manşetinin tarihsel bağlama uygun olmadığı yani bağlamdan kopuk olduğu (anakronizm) görülmektedir. 10Ö5’in tarihsel imgeleme sürecinde ön bilgilerini ve deneyimlerini işe koşmadığı görülmektedir. Çalışma

sayfalarında yapılan çalışmalar ve işlenen konular neticesinde bir manşet hazırlamıştır. 10Ö5'in hazırladığı olduğu manşetin “durağan imgelem” özellikleri taşıdığı söylenebilir.

Öğrencilere çalışma sırasında öğrendikleri beş adet denizcilik terimi verilmiştir. Öğrencilerden bu denizcilik terimlerinden en az üç tanesini kullanarak özgün tarihsel romanlarının ilk paragrafını yazmaları istenmiştir. Bu doğrultuda tarihsel roman paragrafı yazma çalışmasında bir öğrenci ürünü süregelen imgelem kategorisinde değerlendirilmiştir.

12

Ek-12

? Denizcilik tarihi ile ilgili bir tarihsel roman yazdığınızı düşünün. Çalışma yaprağı boyunca “mini sözlük ve bilgi” kutucuklarında anlamları verilen yukarıdaki denizcilik terimlerini inceleyiniz. Bu terimlerden en az üç tanesini kullanarak tarihsel romanınızın ilk paragrafını yazınız.

Osmanlı'da kaptanlığında deniz aklıyla bayyın geleceğin Kaptan-ı Deryası Barbaros Hayrettin Paşa'nın hikayesidir bu. Türk tarihinin gelmiş geçmiş en büyük filisinin kaptanı. Stratejik savaşlarda kadirga ve baktorddan yerleştiği pazisyonlar ve mavna gemileri ile taşıdığı dimensiyon yolları yapan geleceğin yazarıdır Barbaros Hayrettin Paşa. O bir Osmanlı Kaptan-ı Deryesidir.

11Ö1'in yazmış olduğu tarihsel romana giriş paragrafına bakıldığında yönergeleri eksiksiz yerine getirmiş olduğu görülmektedir. Öğrencilerden, kendilerine verilen denizcilik terimlerinden en az üç tanesini kullanmaları istenmiştir. 11Ö1 verilen denizcilik terimlerinin hepsini kullanmıştır. Paragrafında Barbaros Hayrettin Paşa'dan bahsetmektedir ve kitabın içeriği ile ilgili bilgiler vermektedir. 11Ö1'in seçmiş olduğu kitap kahramanı tarihsel bağlama uygundur. Öğrencinin Barbaros Hayrettin Paşa ile ilgili vermiş olduğu bilgiler, onun tarihsel imgeleme sürecinde ön bilgilerini ve deneyimlerini işe koştuğunu göstermektedir. 11Ö1'in yazmış olduğu tarihsel romana giriş paragrafının “süregelen imgelem” özellikleri taşıdığı söylenebilir.

Tartışma

Bu çalışmada öncelikle çağdaş tarih öğretim yöntemleri ışığında tarihsel romanlarla ilgili tarih öğretimi üzerine bir eylem araştırması yapılmış, 10. ve 11. sınıf seviyelerindeki öğrencilerin tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorum ve tarihsel imgelem becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin ve soruların yer aldığı çalışma yaprakları hazırlanmış, çalışmaların bitiminde

öğrenciler ile çalışmanın verimliliğine yönelik mülakatlar ve odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Çalışmada elde edilen bulguların analizinde Fines (2002)'in tarihsel imgelem kategorileri ile Dilek (2009)'in *Geçmiş İmgelerle Yeniden Kurmak: İlköğretim Düzeyinde Tarihsel İmgelem Becerilerinin Kullanımı Üzerine İkonografik Bir Analiz*" isimli çalışmasının analizi sırasında kullanmış olduğu basamaklardan yararlanılmış ve tarihsel romanlar ile tarih öğretimi çeşitli açılardan ele alınmıştır. Yapılan eylem araştırması, mülakatlar ve odak grup görüşmeleri ile öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerinin nasıl işe koşulduğuna dair veriler elde edilmiştir.

Taner Çiftçi'nin 2011 yılında Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından onaylanan "Sosyal Bilgiler Öğretiminde Tarihi Romanların Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısı Üzerine Etkisi" isimli yüksek lisans tezinde Sosyal Bilgiler dersi kapsamında 7. sınıf düzeyinde iki adet sınıf belirlenmiştir. Sınıflardan birinde bir öğretim metodu olarak yapılandırmacı yaklaşım zemininde tarihsel romanlar kullanılmıştır. Belirlenen diğer sınıfta ise tarihsel romanlar kullanılmadan yapılandırmacı yaklaşım ile bir öğretim süreci tasarlanmıştır. Araştırmada veri toplama amacı ile başarı testi kullanılmıştır. Başarı testi her iki sınıfa da deneysel işlem öncesinde uygulanmıştır. "Türk 118 Tarihine Yolculuk" ünitesi kapsamında gerçekleştirilen çalışmada iki sınıf grubu arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Ünitenin başarı testi puanlarına bakıldığında tarihi romanların bir materyal olarak kullanıldığı yapılandırmacı yaklaşım modelinin, tarihi romanların bir materyal olarak kullanılmadığı yapılandırmacı yaklaşım modeline göre öğrencilerin başarılarını artırmada daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Taner Çiftçi'nin yüksek lisans tez çalışması sonucu elde ettiği bazı sonuçlar ile bu çalışmanın bazı sonuçlarının benzerlikler taşıdığı görülmektedir. Taner Çiftçi'nin tez çalışması Sosyal Bilgiler dersi kapsamında ortaokul 7. sınıf düzeyindeki öğrencilere uygulanmış ve çalışma için iki ayrı sınıf ele alınmış, çalışmanın sonuçları iki sınıf karşılaştırılarak elde edilmiştir. Bu çalışma ise lise düzeyinde gerçekleştirilmiş ve iki sınıf arasındaki farkı tespit etme amacı gütmemiştir. Taner Çiftçi çalışmasında başarı testi üzerinden bir ölçüm yapmıştır. Tarihsel romanlarla tarih öğretiminin etkililiğini akademik başarı ile ölçmüştür. Bu çalışmada öğrencilerin akademik başarıları değil, tarihsel düşünme becerilerinin gelişimi tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmaların benzer yönleri ise; çalışmalar boyunca tarihsel romanların tarih derslerindeki etkililiği ölçülmeye çalışılmış, tarihsel romanlarla işlenen tarih derslerinin daha verimli olduğu sonucuna varılmıştır.

Mustafa Turan'ın 2015 yılında Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından onaylanan "Tarihi Hikayelerin İlkokul 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinin Öğretimindeki Önemi" isimi tez çalışmasında tarihi hikayelerin kullanıldığı ve tarihi hikayelerin kullanılmadığı iki ayrı öğretim modeli belirlenmiş ve 4. Sınıf seviyesi Sosyal Bilgiler dersi kapsamında bir uygulama gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama amacı ile başarı testi kullanılmıştır. Başarı testi deneysel işlem öncesi ve sonrasında iki gruba da uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı yardımı ile analiz edilmiştir. Deney ve kontrol grubu olarak belirlenen sınıflarda 4. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi "Geçmişimi Öğreniyorum" Ünitesi kapsamında başarı testi baz alınarak yapılan değerlendirmeler sonucunda anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Tarihi hikayelerin bir materyal olarak kullanıldığı yapılandırmacı yaklaşım modelinin, tarihi hikayelerin bir materyal olarak kullanılmadığı yapılandırmacı yaklaşım modeline göre öğrencilerin başarılarını

artırmada daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mustafa Turan'ın yüksek lisans tez çalışması sonucunda elde etmiş olduğu bulguların, bu çalışmadan elde edilen bulgular ile benzerlikler ve farklılıklar taşıdığı söylenebilir. Mustafa Turan çalışmasının sonucunda, tarihsel romanların bir materyal olarak kullanıldığı sınıfın, tarihsel romanların bir 119 materyal olarak kullanılmadığı aynı seviyeden başka bir sınıfa göre daha başarılı olduğu sonucuna varmıştır. Mustafa Turan çalışmasında ilkokul 4. sınıf Sosyal Bilgiler dersinden bir üniteyi ve iki ayrı sınıfı temel almıştır. Çalışmasının özünü iki sınıf arasındaki karşılaştırmanın vermiş olduğu sonuç oluşturmaktadır. Bu çalışma ise lise seviyesindeki öğrenciler ile gerçekleştirilmiş olup, farklı seviyelerdeki iki sınıf arasındaki akademik başarı farkını ölçmeye yönelik değildir. Bu açıdan bu çalışmada başarı testi kullanılmamıştır. Çalışmaların benzer yönlerine bakıldığında; her iki çalışmada da tarihsel romanlarla işlenen tarih konularının öğrenciler için daha verimli ve faydalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre: Öğrencilerin büyük bir kısmının Türk denizcilik tarihi ile ilgili bilgilerinin alt düzeyde olduğu görülmektedir. Çalışmada tarihsel romanların başkışileri olarak ele alınan ve tarihi kişilikler olan Turgut Reis'in ve Uluç Reis'in isimlerini hayatları boyunca hiç duymayan öğrenciler bulunmaktadır. Turgut Reis'in ve Uluç Reis'in ismini ilk kez yapılan bu çalışma sayesinde duyduğunu belirten öğrenciler vardır.

Tarihsel romanların tamamını okumak yerine çalışma boyunca yapılmış olduğu gibi tarihsel romanların içerisinden alıntılanan metinleri okumak öğrenciler tarafından daha pratik bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışma yapılarının uygulayıcı tarafından hazırlanmış olması ve öğrencilere direkt olarak sunulması da öğrenciler tarafından pratik bulunmaktadır. Öğrencilerin genel olarak tarih derslerinde tarihsel roman, öykü vb. gibi edebi ürünleri okumadıkları görülmektedir. Bunun yanında tarih derslerinde not tutmayı külfet olarak gören öğrenciler bulunmaktadır.

Öğrencilerin tarihsel roman ve tarihsel gerçekliği ayırt edebildikleri görülmektedir. Buna yönelik olarak çalışma yapılarında verilen metinleri okuyabildikleri; tarihsel romandan alıntılanan metinler ve tarihsel bilgi içeren metinler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları çözümleyebildikleri görülmektedir.

Öğrencilerin genel olarak tarih derslerini sıkıcı buldukları görülmektedir. Öğrenciler tarih derslerinde yoğun bir bilgi yüklemesi ile karşı karşıya olduklarını ifade etmektedir. Tarihsel romanlarla işlenen derse yönelik genel öğrenci görüşlerine bakıldığında öğrencilerin büyük bir kısmının tarihsel romanları eğlenceli bulduğunu görülmektedir.

Tarihsel romanlarla tarih dersini işlemenin hayal güçlerini geliştirdiği yönünde öğrenci görüşleri bulunmaktadır. Tarih derslerinde uzun süredir hayal gücünü kullanmadığını ifade eden öğrenci görüşleri vardır. Yapmış oldukları çizimlerin, yazmış oldukları tarihsel roman paragraflarının ve hazırlanmış oldukları tarihsel gazete manşetlerinin hayal güçleri üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ifade eden öğrenci görüşleri bulunmaktadır.

Sınıfta yürütülen çalışmanın sınıf içi etkileşimlerini olumlu etkilediğini belirten öğrenciler bulunmaktadır. Normal tarih derslerinde arkadaşlarının görüşleri hakkında fikirlerinin olmadığını belirten, yapılan çalışma sayesinde sınıftaki diğer arkadaşlarının görüşlerini öğrendi ve onların görüşleri ile kendi görüşlerini harmanlayabildiğini ifade eden öğrenciler bulunmaktadır.

Yapılan çizim çalışmalarında öğrenciler birbirlerinden destek almışlardır. Bu da sınıf ortamının ve yapılan çalışmanın işbirliğini artıran bir atmosfer oluşturabildiğini göstermektedir. Yapılan çalışmanın sonunda gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri sırasında bütün öğrencilere yapmış oldukları çalışmalar konusunda söz hakkı verilmiş ve öğrencilerden yapmış oldukları çalışmalarını arkadaşlarına göstererek açıklamaları istenmiştir. Sınıftaki en çekingen öğrencilerin bile özgün ürünlerini arkadaşlarına göstermek ve çalışmaya katılım sağlamak bakımından hevesli oldukları görülmektedir. Genel olarak bu durum öğrenci öğretmen arasındaki etkileşimi ve diyalogu da artırmıştır.

Öğrencilerin tarih derslerine olan ilgisinin not kaygısı ile bir bağlantısı bulunmaktadır. Sınıfta gerçekleştirilen çalışma neticesinde not verilmeyeceğini bilen öğrencilerin çalışmaya daha rahat ve özgüvenli bir biçimde katılım sağladıkları görülmektedir. Çizim yeteneği olmadığını ifade eden öğrencilerin de çizim yapmış olması ve yapmış oldukları çizimleri odak grup görüşmeleri sırasında açıklayabilmiş olmaları onları mutlu etmiştir. Çalışmaya sözlü ve aktif olarak katılmayan kimi öğrencilerin tarihsel imgelem becerilerini geliştirmeye yönelik hazırladıkları çizim çalışmalarında başarılı oldukları görülmektedir.

Çalışma sonunda kimi öğrenciler bundan sonraki süreçte tarihsel romanlar okuyabileceklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bazılarının roman okumaya ve bilhassa tarih dersleri paralelinde tarihsel romanlar okumaya yönelik isteklerinin artmış olduğu görülmektedir. Kimi öğrenciler ise ödev olarak verilmediği sürece tarihsel romanlar okuyabileceklerini ifade etmişlerdir.

Öğrencilerin çalışma neticesinde tarihsel kavrama, tarihsel analiz ve yorum, tarihsel imgelem becerilerinin geliştiği tespit edilmiştir. Yapılan çizim çalışmaları öğrencilerin tarihsel imgelem becerilerini açığa çıkarmıştır. Bunun yanında karşılaştırmalı olarak sorulan metin sorularına vermiş oldukları cevaplar neticesinde öğrencilerin tarihsel kavrama ile tarihsel analiz ve yorum becerilerinin gelişmiş olduğu tespit edilmiştir. Genel anlamda öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerinin geliştiği söylenebilir.

Yapılan çalışmanın disiplinler arası bir niteliğinin olduğu, tarih ve edebiyat derslerini bütünleştirici bir işlevinin olduğu ifade edilebilir. Bu konu hakkında görüş beyan eden kimi öğrencilerin tarih ve edebiyat işbirliğine yönelik olumlu bir bakış açısı geliştirdiği görülmektedir. Tarih öğretmenlerinin tarihi konuları tarihi yaşamış gibi, duygulu bir şekilde anlatmasını isteyen öğrenci görüşleri bulunmaktadır.

Çalışmanın sınıf içi fiziksel aktivite eşliğinde yapılmasının daha iyi olacağını söyleyen öğrenci görüşü bulunmaktadır. Çalışma yapraklarının siyah beyaz yerine renkli olmasını istediğini belirten öğrenci görüşü bulunmaktadır. Bu araştırmada öğrencilerden tarihsel imgelem becerilerini işe koşmaları, tarihsel kavrama ile tarihsel analiz ve yorum becerilerini

geliştirebilmeleri beklenmekteydi. Araştırmanın sonucunda bu becerilerin geliştiğini gösteren veriler elde edilmiştir.

Araştırma sonuçları dikkate alınarak uygulayıcılara ve araştırmacılara aşağıdaki öneriler sunulabilir:

Araştırmada öğrenciler tarihsel romanlar yardımı ile Türk Denizcilik Tarihinin öğretimi sürecinde çalışmayı eğlenceli, zevkli ve verimli bulduklarını söylemişlerdir. Bu bağlamda tarih öğretmenleri çeşitli konularda tarih dersi için geliştirilmiş olan özel öğretim yöntem ve tekniklerini kullanabilirler. Araştırma, 10. ve 11. sınıf tarih derslerinde yapılmıştır. Öğrencilerin tarih derslerinde edebi ürünlerden biri olan tarihsel romanları severek okudukları ve yorumladıkları görülmüştür. Öğretmenler tarih derslerinde tarihsel romanlar dışında diğer edebi ürünleri de kullanabilirler. Araştırmadan çıkan sonuca göre öğrencilerin Türk denizcilik tarihi ile ilgili bilgileri zayıftır. Bu bakımdan Türk denizcilik tarihi ile ilgili konular işlenirken öğretmenler öğrencilere bu konular ile ilgili edebi metinler okutabilirler. Araştırmada öğrencilerin sınıf içi etkileşimi önemsedikleri sonucuna varılmıştır. Öğretmenler tarih dersleri kapsamında yapacakları çeşitli çalışmaları ve etkinlikleri öğrencilerin sınıf içi etkileşimlerini artıracak şekilde yapabilirler.

Araştırmada tarih öğretmenlerinin tarih dersleri kapsamında tarihsel romanları kullanmadıkları ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda alandaki araştırmacılar; tarih derslerinde tarihsel romanlar ve tarihsel romanlar dışındaki edebi ürünleri tarih derslerine uyarlayabilir. Tarihsel romanların eğitim ve öğretim ortamına dahil edilmesini sağlayacak araştırmalar yapılabilir. Bu araştırmalar lise kademelerindeki bütün seviye gruplarına uygulanabilir. Araştırmada tarihsel romanların tarih derslerinde işe koşulmasının öğrenciler tarafından verimli bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırmacılar tarihsel romanları çeşitli etkinlikler yolu ile tarih derslerine uyarlayabilir.

Kaynakça

- Aşlar, D. (2014). *Tarihi roman kavramı ve Kırgız tarihi romanı üzerine* Web site: http://www.jasstudies.com/Makaleler/1480556441_26-Dr.%20AŞLAR%20Halit-yayın.pdf 30 Kasım 2015 tarihinde erişilmiştir.
- Buttanrı, M. (2009). *Yeni Türk edebiyatı – tarih ilişkisi bağlamında Türk tiyatro eserlerinde Genç Osman vakası* Web site: http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20EDEBIYATI/muzeyyen_buttanri_yeni_turk_edebiyati_tarih_iliskisi_genc_osman_vakasi.pdf 30 Kasım 2015 tarihinde erişilmiştir.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K. ve Oğuz, E. (2011). *Nitel bir görüşme yöntemi: odak grup görüşmesi. Kuramsal Eğitimbilim, 4(1)*, 95-107.
- Dilek, D. (2009). Geçmiş imgelerle yeniden kurmak: İlköğretim düzeyinde tarihsel imgelem becerilerinin kullanımı üzerine ikonografik bir analiz. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 9*, 633-689.
- Dilek, G. (2014). *Çağdaş tarih öğretim programlarında temel yaklaşımlar*. M. Safran (Ed.), (s.177-184). Yeni İnsan: İstanbul.
- Dilek, D. ve Alabaş, R. (2014). *Öğrencilerde tarihsel düşünce gelişimi*. M. Safran (Ed.), (s.144-151). Yeni İnsan: İstanbul.
- Er Tuna, Y. (2014). *Tarih öğretiminde “tarihsel önemin” belirlenmesi ve kullanılması*. M.Safran (Ed.), (s.195-205). Yeni İnsan: İstanbul.
- Erol, K. (2012). Tarih – edebiyat ilişkisi ve tarihi romanların tarih öğretimine katkısı, *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 2*, 59-70.
- Karataş, Z. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* Web site: <http://www.manevisosyalhizmet.com/wp-content/uploads/2014/12/sosyal-bilimlerde-nitel-arastirma.pdf> 30 Nisan 2017 tarihinde erişilmiştir.
- Lukacs, G. (2008). *Tarihsel Roman*. Epos.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Safran, M. (2014). *Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri*. İstanbul: Yeni İnsan.
- Tezcan, Ö., Ada, S ve Baysal Z. N. (2016). Eğitim alanından eylem araştırmaları. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 32*, 133-148.